

Nowelle Barnhoorn

Schemerdieren

2016 Prometheus Amsterdam

© 2016 Nowelle Barnhoorn
Omslagontwerp CMRB
Foto omslag RWL/Hollandse Hoogte
Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 2946 0

I

Niets zo verraderlijk als de openheid van het Friese land. Het moet een regel uit een gedicht zijn, maar er schiet Pier geen bijbehorende schrijver te binnen. In ieder geval heeft hij zijn *Heitelân* bereikt; aan beide kanten van de weg tekent zich uitgestrekt vaalgroen land af, hier en daar opgelicht door de zon die een vlekkenpatroon op de weilanden werpt. De geur van koeienmest en omgewoelde aarde heeft zich al in zijn neus genesteld; het roept geen walging bij hem op, ook geen weemoed.

Nu pas, nu hij hier rijdt, voor het eerst sinds zijn chaotische vertrek vanochtend, komt de vraag in hem op. Heeft hij alles wel bij zich?

Een blik in de achteruitkijkspiegel: de racefiets zit nog op de drager achter de auto vast. Hij kan zich niet eens herinneren dat hij het ding vastmaakte – toch een handeling die enige concentratie vereist –, laat staan h  e.

Op de achterbank, half achter de passagiersstoel, staat de weekendtas waarvan hij vrij zeker weet dat er wat kleren en boeken in zitten (alsof hij een ontspannen tijd tegemoet gaat, eens even lekker wat lanterfantten), zijn laptop en een foto-toestel. Daarbovenop, nog ongebruikt in de verpakking,

het aerodynamische tweepersoonsluchtbed dat zichzelf binnen een minuut kan opblazen.

Suzanne kocht het een keer via een thuiswinkelprogramma waar ze urenlang naar kon kijken; roerloos, in trance gebracht. Zo'n luchtbed was handig voor als er eens mensen zouden blijven slapen, betoogde ze, en zo wist ze vele onzinnige, veel te dure – en door hem later heimelijk geretourneerde – aankopen goed te praten.

Hij gedoogde het luchtbed zolang het niet in de weg lag. Maar hoewel hun huis altijd voorbereid was op gasten, is niemand van zijn gezin ooit overgegaan op het daadwerkelijk uitnodigen van logés. Toen Femke dertien werd en slaapfeestjes in haar klas 'in' waren, zei ze uit zichzelf al: 'Ik vier het wel gewoon overdag hoor, anders is het hier zo druk.'

'Wat jij wilt, schat,' had Suzanne met een stijve glimlach gezegd, 'we hebben eventueel een luchtbed. Net zo comfortabel als een echt matras.'

Hij moet een stuk omrijden om te tanken. Er staat nog een auto bij de pomp, volgestouwd met tassen en speelgoed, en op de achterbank drie hoogblonde kinderen; duidelijk verveeld.

Bij het uitstappen drukt Pier lichtjes met de toppen van zijn duimen op zijn gesloten oogleden; de spieren rondom ontspannen iets, de situatie is onder controle, min of meer, straks kan er worden uitgerust.

Fluitend, een tikje nonchalant, steekt hij de brandstofslang in de auto. Zo hoopt hij er dan maar uit te zien: als een man met een vreugdevolle bestemming.

Over het dak van de andere auto wordt hij toegeknikt door iemand in een wijd overhemd met korte mouwen, vermoedelijk de vader van het gezin. Bij hen beiden klinkt het geraas van brandstof door de slang.

'Mazzeltje, hè,' zegt de man.

Pier vermoedt dat hij doelt op het weer dat meezit (het is ongewoon warm voor de tijd van het jaar, zoals het altijd ongewoon warm is voor de tijd van het jaar) maar het kan net zo goed het weekend zijn dat in het verschiët ligt, of misschien houdt hij gewoon van tanken.

‘Zeker,’ knikt Pier. Zijn stem komt vermoedelijk niet boven het lawaai van de benzine uit: de man blijft hem verwachtingsvol aankijken, nog eens knikkend, met eenzelfde soort fanatieke grijns.

Hij steekt zijn duim maar op. Als blijkt dat de vader eerder klaar is met tanken, komt er een lichte irritatie in hem naar boven. Het scheelt weinig, maar toch: hoe hij loopt, iets vastpakt, tankt, altijd is het een fractie trager dan de rest, dan gemiddeld, alsof hij zich de bewegingen eerst moet zien te herinneren voor hij ze kan uitvoeren. Als hij er daardoor bedachtzaam of kalm zou uitzien, zou het anders zijn, beter, maar het voelt en oogt als een vorm van kortstondige verlamming.

‘*Net sa skytskoarje!* (Niet zo treuzelen!)’ riep zijn moeder vroeger al, als zijn voorzichtigheid haar begon te irriteren. Dan pakte ze zijn armen beet, precies dáár waar het pijn deed, en wurmde ze in de mouwen van zijn jas; ondanks zijn eigen sores wekte het gejammer van de strakgespannen naden altijd medelijden bij hem op. Dat maakte haar nog razender: een of twee welgemikte knietjes tegen zijn billen moesten hem extra vaart meegeven.

Als hij richting het pompstation loopt om te betalen, steekt een van de kinderen in de andere auto door het raam zijn tong uit. In een opwelling blijft hij staan, vormt een glimlach en buigt naar voren, met zijn knokkels tegen het glas tikkend. Niet erg hard, maar schijnbaar wel zo indrukwekkend dat het jochie met grote ogen terugdeinst.

Hij aarzelt, wil het goedmaken, de fout herstellen, hij over-

weegt zelfs een goocheltruc te doen, gewoon voor het raam van de auto. Vroeger was hij daar goed in, hoewel Femke de trucs, toen ze ouder werd, vrij snel doorhad. Dan wees ze lief en ernstig – niet met de bedoeling om hem te kijk te zetten – naar de hand waarin hij een munt verborgen hield en zei: ‘Papa, het geld is niet weg, het zit nog gewoon in je hand.’

Door de schrik is Pier het kwijt; hij kan niks bedenken, bovendien kijken de kinderen inmiddels de andere kant op.

In het pompstation koopt hij een krant en een beker espresso. De verkoper heeft schijnbaar niet de behoefte om hem terug te groeten en toch voelt Pier, terwijl hij naar kleingeld in zijn portemonnee zoekt, de blik van de man onafgebroken op zich gericht.

Ineens beginnen al zijn poriën te gloeien. Kunnen de man en het geschrokken kind het aan hem zien? Zoals het hebben van huiduitslag of een vreemde tic gaat wennen voor mensen in je omgeving, maar een vreemde direct in het oog springt?

Hij doet zijn best niets te laten merken en verlaat de pomp, luchtig zwaaiend met zijn krant ten afscheid.

De auto met de kinderen is al vertrokken.

Zonder zich te verroeren zit Pier in de beschutting van zijn eigen auto, er komen en verdwijnen voertuigen, de radio laat een of andere hit uit de zero's horen. Hij blijft zitten en wacht, het hele nummer lang, en al die tijd liggen zijn handen bevend op het stuur.

Met knarsende banden draait hij even later de oprit van het ouderlijk huis op.

De woonboerderij ligt aan een rustige weg: enkele kilometers buiten het dorp, op een paar honderd meter afstand van het eerste andere huis. In het zachte namiddaglicht biedt het, met zijn oranje pannen op een puntdak, een idyllisch plaatje. Voor en langs de rechterkant van het huis staan de

kale, grillig gevormde fruitbomen met in het gras aan de voet lonkende lenteklokjes, paardenbloemen en speenkruid. Aan de achterkant strekt zich het lege land uit; schapen als stipjes in de verte.

Als jongetje – klein voor zijn leeftijd; spichtig – lummelde hij veel in zijn eentje rond. De velden waren zijn terrein. Hij ving kikkers en andere waterbeesten, sprong over slootjes en verbeet de pijn bij het keer op keer verstuiken van zijn enkel. Met een stok hengelde hij de witte waterlelies naar zich toe om een springplatform voor zijn kikkers te maken en liggend op zijn buik, dicht bij de kant, bestudeerde hij de libellen met hun fijne, geaderde vleugeltjes.

Wanneer zijn ouders ruziemaakten of zijn moeder hem had weggejaagd, verstopte hij zich op hooizolders van boerderijen in de buurt. Of hij fietste met een omweg naar zijn lievelingspaarden om ze frisure appels te voeren en van zijn dagelijkse beslommeringen op de hoogte te brengen. Soms mocht hij meehelpen in de schuur achter het huis, waar zijn vader en later ook zijn broer meubels bewerkten. En als het weer meezat, was er altijd wel een buurman in een goeie bui die hem bij zich op de tractor hees.

Toch: de wijdde van het land, het decor van zijn jeugd, gaf hem nooit een gevoel van vrijheid, van eindeloosheid. Het benauwde hem eerder, overweldigde ook. Als hij in een open veld stond en naar de lucht tuurde; hoofd in de nek, handen als een schermpje boven de ogen, knieën rood en jeukerig van insectjes in het gras, raakte hij keer op keer overmand. Zelfs als de wolken op zachte, uit elkaar vallende watten leken, of op vegen die iemand er met een sierlijke handbeweging in had gemaakt. Alsof de lucht dan fysiek zwaar op hem drukte, hij erdoor in elkaar gedrukt kon worden; verpletterd, verzwolgen.

Zijn vader leerde hem wat hij moest doen als hij midden in het open veld door onweer overvallen zou worden: voeten

tegen elkaar, hurken en jezelf zo klein mogelijk maken, als het even kon in een droge greppel. Nooit onder een boom schuilen of langs een bosrand, en zeker ook niet in de buurt van metaal.

Hield hij die waarschuwing altijd in zijn achterhoofd, als een constante dreiging; de donder die kon komen?

Zodra hij het portier geopend heeft, komt de vrouw van zijn broer hem via het tuinpad tegemoet. Opgeknippte haren in de nek, blonde plukken aan de voorkant, stevig postuur. Vastberaden omhelst ze hem. Een beetje ruw, als iemand die zich ergens overheen heeft moeten zetten. Net op tijd voorkomt hij een botsing met haar buik.

‘Ach, een baby kan wel wat hebben, hoor,’ zegt ze luid. Een logge, slepende zin, ingeslikte lettergrepen; zelfs hem kost het moeite om het als Fries te ontcijferen.

Ze gaat verder, met een soort stugge opgewektheid; de toon die kenmerkend is voor vrouwen uit deze streek. ‘Ik wist niet precies hoe laat je kwam, *fansels*, maar het leek me wel leuk als iemand je zou opwachten.’

‘Lief van je.’ Hij probeert zich te herinneren waarom hij zijn broer ook alweer van zijn komst op de hoogte heeft gesteld. Omdat hij niet zeker wist of die inmiddels het huis zelf bewoonde, alleen daarom.

‘Geen probleem, dat doen we toch voor elkaar.’ Haar ogen schieten heen en weer tussen hem, de auto, het huis. Kan zij het raden, de echte reden van zijn bezoek?

Terwijl zij verder babbelt, wat praktische zaken, verzamelt hij zijn spullen van de achterbank en loopt achter haar schommelende achterste aan.

De entreehal is halfdonker en koel. Op de vloer nog steeds de bruine plavuizen. Zelfs de geur is hetzelfde; een vleugje platteland vermengd met een muffheid die door de jaren heen in de muren lijkt te zijn getrokken.

‘Ik heb de verwarming nog maar niet aangedaan,’ zegt Annemiek. ‘Het is niet zo warm in huis, maar met een extra trui...’ Ze wriemelt aan een armbandje om haar bleke, dikke pols.

Ze moet op zijn minst haar vermoedens hebben, roddels verspreiden zich hier snel en op raadselachtige wijze, als vreemde ziektes. Ze zal niet de moeite nemen de geruchten bij hem bevestigd te krijgen, maar thuis ongetwijfeld uitgebreid verslag doen van hun ontmoeting. Hoe hij eruitzag (moe, verformfaaid; een tikje verwilderd), hoe hij zich gedroeg (hopelijk vriendelijk, enigszins ontspannen), wat hij zei (niets bijzonders).

Pier hoopt en verwacht min of meer dat Annemiek nu snel afscheid van hem zal nemen, maar ze gaat hem voor naar de woonkamer.

‘Schrik niet,’ zegt ze nog. Het trieste beeld van een onbewoond ouderlijk huis treft hem toch. Hij was voorbereid op enige leegte, niet op dit. Wat er alleen nog staat, in het korte deel van de L-vorm: een grijze hoekbank, een flatscreen op een tv-meubel. Surrealistisch nieuwe voorwerpen in deze omgeving. Verder is alleen de vloer vernieuwd; breed, donkerbruin laminaat. Op de muren zit nog het kitscherige, allang vervaalde bloemetjesbehang, voor de ramen dezelfde inmiddels licht vergeelde vitrages als dertig jaar terug.

‘We hebben alle spullen van je moeder al verkocht,’ zegt Annemiek zachtjes. ‘Dat wist je wel, toch?’

‘Ja, ja,’ zegt Pier. ‘Geen enkel probleem.’ Hij wist van niks, maar in alle eerlijkheid heeft hij zich nooit actief bekommerd om het lot van zijn moeders spullen. Nee, dan zijn broer. In dezelfde week dat ze de begrafenis moesten regelen, liet hij de waarde van het huis en de inboedel taxeren en precies een maand later zette hij zijn eigen huis, een dorp verderop, te koop.

Opnieuw begint zijn schoonzus te babbelen, luid, onverstoorbaar. ‘Gelukkig was de bank mooi op tijd. De levertijd kan immers zo tegenvallen. Blijksem.’ Ze waggelt naar de bank, buigt naar voren en veegt gedecideerd een pluisje van de zitting, wat hij zowel een treurig als een grappig gebaar vindt. ‘Het belangrijkste is er wel,’ steunt ze, ‘in de keuken staan wat spullen en het bed in jullie oude logeerkamer is opgemaakt.’

‘Geweldig. Echt.’

‘Laat maar weten als je iets nodig hebt,’ vervolgt Annemiek zonder hem aan te kijken, ‘en blijf zolang je wilt. De verbouwing heeft geen haast. Ons eigen huis raakt ook maar niet verkocht, immers.’ Ze begint een verhaal over de crisis, verkopen onder de vraagprijs, en andere, voor hem volstrekt onbekende of vergeten mensen uit het dorp die schijnbaar ook moeite hebben hun huis kwijt te raken.

‘Ik vind het alleen maar mooi dat jullie de boerderij in de familie willen houden,’ zegt Pier.

Hij doet enkele holle stappen, tot aan de ramen rechts, waar je direct op de heggen kijkt. Hun moeder heeft het uitzicht aan deze kant – eveneens leeg land, in de verte wat dorpstafelrelen – altijd willen vrijhouden, zodat ze niet het idee had zo vreselijk afgezonderd te wonen, terwijl hun vader juist intens verlangde naar meer privacy en ‘iets van een tuin’. Na dagenlang woest, hartstochtelijk zwijgen van vaders kant, en hun moeder die tegen Pier en zijn broer over hun vader praatte alsof die er zelf niet bij zat (‘denken jullie ook dat *beit* zijn tong weer in de schuur is verloren?’), werden ze onverwacht verlost. Een kennis wist niet wat hij met een berg oude, nog goede tegels aan moest en wonderlijk genoeg kreeg hun vader toestemming een smal pad langs de zijkant van het huis naar de schuur te maken. Het kostte hem nog een bloedige strijd voor de dichte, wintergroene heggen erlangs geplant konden worden, en toen was het voorbij.

Vergeleken met de rest van de wilde tuin valt het pad nogal uit de toon, maar hun moeder kon nog net over de heggen heen kijken en beschouwde dit als een regelrechte overwinning. Ze deed het dan ook vaak: naar buiten kijken, precies op de plek waar Pier nu staat. Handen in de zij, kijken en klagen maar. Over verveling, altijd, en dan, als het maar lang genoeg geduurd had, ook over het feit dat er nooit eens iemand naar haar luisterde, nog niet eens een hond, laat staan dat er een beetje werd meegeleefd, ze kon *potverjamme* net zo goed tegen een muur –

‘Ik ga zo maar,’ zegt Annemiek. ‘De kinderen...’

‘Ja,’ knikt hij, zich naar haar omdraaiend, ‘natuurlijk. De kinderen. Hoe is het met ze?’

Even lichten haar ogen op. ‘O ja, ze doen het heel goed, alle drie.’

‘Fijn om te horen. Dank voor je zorgen, Annemiek.’

Ze knikt. Bij de deur herhaalt ze: ‘Laat het me maar weten als je iets nodig hebt. We zijn toch familie. Dan moet je elkaar een beetje helpen, immers.’

2

Die middag is zijn eigen tuin aan de beurt. Op handen en knieën, terwijl het zweet uit zijn nek drupt, trekt Pier het onkruid tussen de tegels vandaan. Eigenlijk staat het hem tegen om iets kapot te rukken dat zijn best heeft gedaan te groeien; alsof hij de wereld die zich onder zijn tuin bevindt en in de vorm van varkensgras toenadering zoekt, keer op keer afwijst.

Feit is dat hun tuin er een paar uur later stukken beter uitziet. Licht nahijgend, handen in de zij, bekijkt hij het resultaat van zijn inspanningen. Een deel van de achterste schutting, tot aan de rand bedekt met klimop, ligt nog in de zon. Over kracht gesproken: klimop is doorgaans tegen alle wintergeweld bestand, blijft het hele jaar diepgroen, en groeit even goed in de schaduw als in de volle zon.

Komend voorjaar zal hij de plant snoeien. Alleen klimop die ruimte krijgt om te klimmen, groeit: de sleutel tot een eeuwige jeugd.

's Avonds zitten ze in de tuin te eten, het kan nog in een t-shirt. Voor de tweede maal neemt hij een portie, waarna hij

ook een volle opscheplepel omhooghoudt richting zijn vrouw, tegenover zich, en zijn dochter, naast hem.

De eerste schudt zoals verwacht haar hoofd en de tweede antwoordt: 'Ik ga natuurkunde studeren in de stad, ik heb al een kamer gevonden.'

Er volgt een stilte waarin hij uit alle macht zijn best doet verheugd te kijken en nadrukkelijk de blik van Suzanne mijdt. Tot dat moment zijn er geen concrete aanwijzingen geweest dat hun dochter met toekomstplannen bezig was, laat staan dat ze al knopen heeft doorgehakt.

Langzaam laat hij de opscheplepel los, hij strekt zijn arm en legt zijn hand op die van zijn dochter. 'Wat een stap, lieverd, wat een stap.'

Ze glimlacht naar hem.

Opnieuw is het stil, barbecuegeluiden uit omliggende tuintjes daargelaten. Om enige invulling aan het moment te geven, knikt Pier zijn dochter nog maar eens bemoedigend toe, en zij knikt terug, wat ongemakkelijk, alsof het een toneelstuk is en ze beiden wachten tot een tegenspeler zich zijn tekst weer zal herinneren.

'Als je toch in Amsterdam gaat studeren, waarom blijf je dan niet bij ons wonen?' vraagt Suzanne dan.

Uit de tuin van een van de burens, twee of drie huizen verderop, stijgt kakelend gelach op. Het zijn de burens die vaak barbecues geven, en hoe later het wordt, hoe harder de buurvrouw lacht.

'Daar gaat het toch niet om,' zegt Femke.

Hij wil vragen waar het dan wel om gaat, maar geeft in plaats daarvan nog maar een kneepje in haar hand en neemt een hap van de pastasalade met chorizo en geitenkaas. Terwijl hij eet, blijft hij naar haar kijken, steeds opnieuw glimlachend.

In korte tijd heeft zijn dochter elke uiterlijke gelijkenis met haar ouders van zich afgeschud, een vorm van ontgroeien in

de meest letterlijke zin. Terwijl Suzanne en hij beiden klein en tener zijn en dat ook blijven (hoe vaak hij ook getracht heeft met gewichten enig volume in zijn bovenlijf te creëren), is haar lichaam er almaar krachtiger en soepeler uit gaan zien, toegerust met brede schouders en scherpe kaken. Door veel te fietsen – wat hij overigens ook doet – en te zwemmen, zijn haar kuit en bovenarmen gespierd. Surftrainingen en zon-overgoten fietstochten hebben haar bovendien een taaie, leerachtige huid en witblonde haren opgeleverd.

Zoals zijn broer, zoals zijn vader.

Het is echter de natuurlijke kalmte die zij uitstraalt die hij het meest bewondert, en waar hij van tijd tot tijd – ook nu weer – jaloers op is. Alsof er geen bloed door haar aderen stroomt, maar water uit een koel, ongerept meer.

Hij hapt, kauwt, glimlacht, probeert de blijdschap te laten overheersen. ‘Je gaat het geweldig doen,’ zegt hij.

Nog steeds kijkt hij niet naar Suzanne. Sinds de opening van haar winkel dat voorjaar – een boetiekje op het Spui dat gespecialiseerd is in lederen handschoenen en tassen – ziet ze er doorlopend grijs en uitgeput uit. Hij heeft haar ervoor gewaarschuwd, voor alle stress die zo’n eigen zaakje met zich meebrengt, maar is met opzet niet al te dwingend of betweterig geweest, want, zoals ze zelf beweerde, het *hád* haar inderdaad ook veel goeds kunnen brengen. Bovendien heeft haar vader flink in de winkel geïnvesteerd en hem nadrukkelijk beloofd een vinger aan de pols te houden. Wie is hij dan om wantrouwig te blijven, de boel op voorhand te versjteren?

Het goede is op dit moment in ieder geval nog niet aan zijn vrouw af te zien.

‘Mam, doe nou niet,’ zegt Femke.

Nu werpt hij een vluchtige blik op haar. Zijn vrouw huilt geruisloos, zoals zij dat kan, stil en met een kaarsrechte rug.

‘Ik moet er gewoon even aan wennen dat je... nou ja, het is zo plotseling.’

‘Ik kan je nog wel helpen op de zaterdagen,’ zegt Femke stroef.

‘Ja, lieverd. Maar toch.’ Met een soort trage elegantie glijden de tranen in Suzannes hals.

De buurvrouw uit die andere tuin giert het opnieuw uit. Er wordt een opmerking over rosé gemaakt die ten dele wegvalt, maar waar de rest van het gezelschap evengoed met luid gebulder op reageert. Waarom organiseren zijzelf niet eens een barbecuefeest? Voor vrienden, vrienden van Femke desnoods? Hij zou een goede gastheer zijn. Een leuke vader ook.

‘Ik kan hier toch niet voor altijd blijven,’ zegt Femke, terwijl ze haar hand terugtrekt. ‘Dat gaat gewoon niet.’

Nu zitten ze alle drie stil, alsof er een nieuwe akte gaat beginnen.

Misschien zou de buurvrouw met haar geluidsoverlast eens moeten overwegen wat burens uit te nodigen, denkt hij. Privacy heb je hier toch niet: vanuit de omliggende hoge blokkenhuizen kijk je zo over de schutting bij elkaar naar binnen. Elk gesprek in de tuin van de ander is te volgen. En juist in zo’n omgeving, hutjemutje, blijken mensen volstrekt anoniem naast elkaar te kunnen leven, ongezien bijna. Het is een van de redenen waarom hij ooit naar de stad is verhuisd, al verwarren de stoïcijnse omgangsvormen hem soms nog steeds.

‘Ik kan niet altijd bij jullie blijven,’ zegt Femke nog een keer. ‘Het houdt een keer op.’

‘Dat is ook zo,’ zegt hij en slaat op tafel, om iets van levendigheid te creëren. ‘Waarom drinken we er niet een glaasje prosecco op? Op de vrijheid. Op de zeer gezonde drang van onze dochter om haar vleugels uit te slaan. Een proost op het leven, dat precies zo loopt als het zou moeten.’

‘Pap, je hoeft niet meteen zo te overdrijven.’

‘Ik overdrijf niet.’ Hij staat op, wijst in de richting van de tuin waar alweer een nieuw lachsalvo begint: ‘Dát daar is overdreven. Wij gaan gewoon een borreltje drinken, met z’n drietjes. Om te vieren dat onze jongste vogel het nest verlaat.’

Terwijl hij de borden in elkaar schuift, snel en discreet als een ober, trekt er een duizeling door zijn hoofd: te weinig water gedronken vandaag.

‘Eén glaasje,’ zegt hij. ‘Eén glaasje kan geen kwaad.’

Tot zijn verrassing knikt Suzanne, vlug en ritmisch, alsof er een mechanisme in werking is gezet. Met een vlakke hand veegt ze haar tranen weg en doet een glimlach die hij zo goed kent: ondanks alles vastberaden, charmant.

‘Doe maar dan,’ zegt Femke.

Voordat iemand zich kan bedenken, loopt hij naar binnen. Bij het aanrecht drinkt hij twee grote glazen water achter elkaar: grote slokken zonder pauze, even nahijgend boven de gootsteen.

Waarom is hij altijd degene die de kar moet trekken?

Net als hij met een fles prosecco en drie glazen weer naar buiten wil gaan, duikt Femke achter zijn rug op. Onderzoekend, een tikje ongerust, kijkt ze hem aan.

‘Schat, je hoeft me niet te helpen, het gaat best.’

‘Ik wilde alleen maar kijken hoe het met je ging.’

‘Nou, dat is niet nodig.’ Hij wendt zich van haar af en doet alsof hij nog iets op het aanrecht zoekt wat hij vergeten kan zijn, maar het is te laat. Te lang, misschien een volle seconde, heeft hij haar aangestaard, echt aangestaard.

‘Je kijkt weer zo,’ zegt Femke. ‘Met die ogen. Die droevige ogen. Ik kan daar niet tegen.’

‘Concentreer je liever op je moeder,’ zegt hij.

‘Mama huilt tenminste nog.’

Er ligt niets op het aanrecht dat hij nog zou kunnen meenemen, behalve een doekje om de tafel mee schoon te vegen,

maar daar heeft hij sowieso al geen ruimte meer voor in zijn handen. Voor de vorm bukt hij nog een beetje en doet of hij de grond afspeurt naar iets.

Dan gaat hij weer rechtstaan, zorgvuldig de blik van zijn dochter ontwijkend, en zegt terwijl hij langs haar loopt: 'Honden kijken ook droevig, zelfs als ze blij zijn.'